

Ameriška vlada ostro obsodila pobijanje civilistov

Glava državnega departmenta, katero je odobril predsednik Roosevelt, pravi, da smatra ameriško ljudstvo tak način bojevanja za barbarstvo. Hull priporoča skupni nastop proti onim, ki kršijo mednarodne zakone in so odgovorni za anarhijo. Anglija pošlje protest španskim fašistom in Japoncem

Washington, D. C., 4. jun. — Ameriška vlada je včeraj ostro obsodila bombardiranje mest iz zračne vojske v Španiji in na Kitajskem. V odločbi izjavi, katero odobril predsednik Roosevelt, da je to podtajnik Sumner Welles, pravi, da ameriško ljudstvo mora biti tak način bojevanja za barbarstvo. Welles je podal to izjavo po konferenci s predsednikom Rooseveltom v Beli hiši.

Uradni krogi pripisujejo Wellesu izjavo, ki je bila podana naj ur pred govorom državnega tajnika Cordella Hulla v Nashville, Tenn., veliko važnost. V svojem govoru dejal, da je Amerika za humanizirane vojne, zeno pa je ožigosala vojne, ki kršijo mednarodno pravo, in priporočal skupni nastop proti tem državam.

Izjavo je očitno naperjena proti Japoncem, Italiji, Nemčiji in španskim fašistom. Proti Japoncem vsled tega, ker pobija civiliste in ruši neupravičeno, proti Italiji in Nemčiji, ker podpirata španske fašiste v vojni proti španski repub-

Poročilo iz Londona pravi, da premier Chamberlain poslal pismo španskemu fašističnemu režimu in Japoncem v znak protesta proti pobijanju civilistov. Iz Pariza je prišla vest, da bosta Italija in Anglija apelirali na Vatikan, naj izvaja pritisk na generala Franco, vrhovnega vojskovođa španske fašistične vojske, da bo ustavil napade na španska mesta.

Nashville, Tenn., 4. jun. — Uradni tajnik Cordell Hull je v svojem govoru pred ameriško zbornico predložil program, na čigar podlagi Amerika pripravljala sodelovati z drugimi demokratičnimi državami v svrhu končanja vojne, za katero so odgovorne agresivne države. "Najvažni problem, ki ga mora rešiti svet, je ustanovitev mednarodnega režima, ki mora sloiti na splošni podlagi miru in pravice," je rekel Hull. "Svet je dolžan uveriti o potrebi takega mednarodnega režima, ki bo koheren in z njimi, ki hočejo odpraviti anarhijo."

Hull je okrcal zagovornike ameriške izolacije, "ki sanjajo o varnosti in zaščiti, ki prideta iz sodelovanja Združenih držav." Te sanje so po njegovem mnenju iluzija.

V tem kritičnem momentu naša dolžnost, da prispevamo del v naporih za ohranitev miru in utrditev načel mednarodnega prava," je rekel državni tajnik. "V soglasju s tradicionalno ameriško politiko moramo kooperirati z onimi državami, ki hočejo doseči isti cilj." Danes vidimo, kako ne-održave teptajo mednarodne zakone in trgajo pogodbe, ki so jih podpisale. Respekt zakonov in obljub je padel najnižjo točko. Stara in izčrpana glasila, ki povečujejo strah, se spet silijo v mnogih delih sveta. Oborožena sila spet radija brez sramu in izziva konflikte. Celo baha se s svojo brutalnostjo, ko brezobzirno ubija vsa človečanska načela."

Domače vesti

Minnesotske novice

Gilbert, Minn. — Občinski svet je za primarne volitve, ki bodo 20. junija, imenoval volilne odbore, v katerih so tudi sledeči Slovenci: Edward Kern, Wilmer Stebe, Matt Marolt ml., John Tomšič, Peter Matković, Rudolf Kukar in John Podpeškar. — Pred okrožnim sodiščem v Virginiji bo 11. junija zaslišanih 91 proslavcev za državljan-ke pravice, med katerimi je 22 Slovencev in Hrvatov.

Iz dežele bakra

Calumet, Mich. — Pred kratkim je avto povozil Johna Sopčiča, ko je šel iz cerkve v Ahmeek domov. Bil je hudo po- bit na glavi in obrazu, vendar ni bilo nič nevarnega in mož bo kmalu okrevail.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Zadnje dni je v bolnišnici umrla Frances Kromar, roj. Ložar, že priletna naseljenka, doma iz Prigorice pri Ribnici. V Ameriki je živela 38 let in tu zapuščila moža, tri sinove, hčer, brata in sestro. — Nekako pred dvema tednoma je izginila z doma mladenka Mary Srebrnjak. S seboj je vzela le 50c drobiža. Njena mati jo še zamenja išče. — Slovenski far-marji okrog Madisona in Geneve so to pomlad utrpeli na tisoče dolarjev škode, ko jim je hu- da slana pomorila vinaki pride- lek. Letos bo v tamkajšnjih vi- nogradih zelo malo grozdja. — Neznani vandali so pred nekaj dnevi razbili izložbena okna več slovenskih trgovcev v St. Clair Ave. Med prizadetimi so Plev- nikova gostilna, restavracija Joe Zabukovca in grocerista Fr. Kramar in Viktor Bernot.

Milwauške vesti

Milwaukee. — Dne 31. maja je umrl 63-letni Jos. Brence, ro- jen v Idriji na Notranjskem. Bolan je bil samo en dan. V A- meriki je živel 36 let — prej v Venoni in W. Frankfurtu, Ill., zadnjih 15 let pa tu in zapu- šča žena, sina in tri hčere. Član je bil dveh društev. Civilni po- greb iz Ermenčevega zavoda na pokopališču Forest Home je bil v petek, dne 2. junija. — Po- ročila sta se Victor Hoffman in Stefanija Segedin. — V sosed- njem Sheboyganu sta se poro- čila Arno Kulov in Josipina Po- ženei ter Melvin Jasinski in Agnes Eršte.

Avtrijski židje upo- sleni pri javnih delih

Dunaj, 4. jun. — Nacijske av- toritete so poslale 400 židov na Štajersko, kjer bodo gradili pro- jekte v krajih, kjer so poplave nedavno povzročile veliko škodo. Dvesto drugih židov je odpoto- valo v Bremen, kjer jih bodo uposlili pri gradnji kanala.

Cikaška stanovanjska oblast ustanavlja šole

Chicago, 4. jun. — Cikaška sta- novanjska oblast, ki obratuje tri stanovanjske projekte, je nazna- nila, da bo raztegnila svoje ak- tivnosti na vzgojno polje. Prva šola za otroke pod šolsko sta- rostjo bo ustanovljena na 2000 Diversey st., kjer so stanovanj- ska poslopja, v katerih živi več sto družin.

Zadnje vesti

PARIZ. — Devet fašističnih le- tal iz Španije je napadlo Franci- jo! Letala so prodrla 50 milj da- leč nad francosko ozemlje in me- tala bombe na dve mesti in že- leznico.

GIBRALTAR. — V Frankovi fašistični armadi je nastala re- volta proti Italijanom in Nem- cem. Mnogo upornikov je bilo že ustreljenih.

LONDON. — Angleška vlada apelira na Združene države, naj pomagajo ustaviti pobijanje ci- vilistov v Španiji.

BARCELONA. — Fašistična bomba je potopila angleški oljni parnik v tukašnji luci in dva angleška mornarja sta bila ubita.

HONGKONG. — Čez 200 ubitih pri sedmem japonskem napadu na Kanton iz zraka; skupaj je bilo čez 1000 ubitih.

NEWARK, N. J. — Socialist Norman Thomas obmetan s klo- potci, ko je hotel govoriti na uličnem shodu.

Bivši avstrijski kan- celar poročil grofico

Dunaj, 4. jun. — Kurt Schusch- nigg, bivši avstrijski kancelar, se je včeraj poročil z grofico Ve- ro Fugger von Babenhausen, da- si se poročnih ceremonij ni mogel udeležiti. Dr. Arthur Schuschnigg, njegov brat, ga je zastopal pri ceremonijah kot po- blaščene. Ceremonije so se vršile v privatni kapeli domini- kanske cerkve na Dunaju. Biv- ši kancelar je še vedno pod nad- zorstvom nacijske policije, ki ga je aretirala po Hitlerjevi oku- paciji Avstrije. Iz svoje palače Belvedere je misteriozno izginil 28. maja, toda nacijske avtorite- tede trdijo, da je še vedno "nek- je na Dunaju." Niti njegova ne- vešta ne ve, kje se nahaja. Vče- raj je dobila od njega pismo z dunajskim poštним pečatom. Pis- mo je vsebovalo besede: "V tem momentu bi morala biti mož in žena. Tisoč poljubov.—Kurt." Po poročnih ceremonijah je ne- vesta izrazila upanje, da se bo kmalu sestala s svojim možem v malem stanovanju na Dunaju, ki ga je vzela v najem.

Vodja ogrskih na- cijev poslan v zapor

Budimpešta, Ogrska, 4. jun. — Bivši major Ferenc Scalasi, "ogrski Hitler", je bil obsojen v zapor na obtožbo nacijskih ak- tivnosti in prevratne propagande.

Wagnerjev zakon ne bo revidiran

Studija delavske zako- nodaje v Angliji

Washington, D. C., 4. jun. — Predsednik Roosevelt je včeraj zanikal poročila, da namerava poslati posebno komisijo v An- glijo, kjer naj bi proučevala an- gleške delavske zakone in na- bazi te študije priporočila a- mendiranje Wagnerjevega za- kona, ki garantira delavcem pravico organiziranja in kolektiv- nega pogajanja. Roosevelt je priznal, da namerava poslati po- sebno komisijo, v kateri bodo reprezentirani delavci, delodaja- lalci in vlada, v Anglijo, toda to nima nobene zveze z Wagner- jevim zakonom.

Roosevelt je zanikal poročila o reviziji tega zakona v momen- tu, ko je John L. Lewis, načel- nik Odbora za industrijsko or- ganizacijo in predsednik rudar- ske unije UMWA, objavil pismo, katerega je naslovil federalne- mu delavskemu departmentu in v katerem je odklonil povabilo, naj CIO imenuje svojega repre- zentanta, ki ga bo zastopal v ko- misiji, ki odputuje v Anglijo.

"Po časopisnih poročilih bo komisija iskala v Angliji infor- macije, na katerih podlagi bi po- tem pripravila revizijo Wagner- jevega zakona," pravi Lewis v pismu. "Odbor za industrijsko organizacijo ne more sankcioni- rati takega podvzeta in ne bo dovolil, da bi njegov reprezen- tant sodeloval s komisijo. CIO bo vodil odločno opozicijo proti vsaki modifikaciji Wagnerjeve- ga zakona."

Roosevelt je dejal v razgovo- ru z reporterji, da namerava po- slati komisijo v Anglijo, da prouči delavsko zakonodajo, da bo ameriško ljudstvo dobilo to- čne informacije o tej zakonodaji. Poudaril je, da ameriški tisk prinaša zavajalna poročila o an- gleških delavskih zakonih v svo- ji kampanji, katere cilj je uni- čenje Wagnerjevega zakona.

Vodja nacijev obtožen veleizdaje

Razgovor z reporterjem ozadje obtožbe

Praga, 4. jun. — Vlastislav Klima, član češke narodne stran- ke in poslanec v parlamentu, je obtožen Konrada Henleina, vodi- telja sudetskih Nemcev, veleiz- daje. Tožba je bila vložena pri državnem pravdniku in bazira na razgovoru, ki ga je Henlein imel s poročevalcem londonske- ga lista Daily Mail, ko se je ne- davno mudil v Londonu. Henlein je v razgovoru z re-

LETALSKI NAPAD NA FRANCOSKA OBMEJNA MESTA

Zmaga lojalistov na te- rueljski fronti

NAPAD NA ŠPAN- SKO PRISTANIŠČE

PARIZ, 6. jun. — Devet bojnih letal, katerih identiteta še ni bi- la ugotovljena, a sodijo, da so bila nemška v službi španskih fašistov, se je včeraj pojavila nad francoskim teritorijem 50 milj daleč od španske meje. Pri povratku v Španijo so vrila več bomb na francoski mesti Orlu in Orgelx v Pirenejskem gorovju in na progo železnice, ki vodi iz Toulouse v Barcelono. Proga je bila poškodovana, toda nihče ni bil ubit ali ranjen. Bombni na- pad je povzročil silno paniko med prebivalci.

Francoski zunanji minister je takoj odredil preiskavo in izja- vil, da bo vlada poslala odločen protest eni ali drugi stranki, ki sta zavezovani v civilni vojni, kakor hitro bo ugotovljena iden- titeta napadalec.

Hendaye, Francija, 4. jun. — Poročilo španske vlade se glasi, da je 1200 fašistov padlo v bit- ki, ki se je vršila na deset milj dolgi fronti med mestoma La Puebla de Valverde in Mora de Rubielos. Slednje mesto je od- daljeno od Teruela 13 milj.

Lojalisti imajo več vojakov na tej fronti kakor fašisti, toda slednji razpolago z več topovi, ki bombardirajo pozicije vlad- nih čet. Lojalistični letalci so ob- streljevali fašistična skladiš- ča živil in municije pri Puebla de Valverdi.

Kljub trditvi fašistov, da so zasedli cesto, ki spada Teruel s Sredozemskim morjem, južno od Mora de Rubielosa, se lojal- isti še vedno borijo v hribih v bližini tega mesta. Lojalistične čete v teh hribih držijo bojno črto, ki se vleče proti jugu.

Madrid, 4. jun. — Deset oseb je bilo ubitih, 25 ranjenih in 15 poslopij porušenih sinoči, ko so fašistični letalci napadli z bom- bami Tarragono, pristaniško mesto španske vlade ob Sredo- zemskem morju. Letalci so vr- gli čez 50 zažigalnih bomb predno so jih krogle iz protile- talskih topov pognale nazaj.

Porterjem dejal, "da bo nemško- češka kriza morda izzvala uni- čujočo vojno, če ne bo kmalu po- ravnan."

Visoki vladni krogi ne pripisujejo velike važnosti tožbi. Smatrajo jo za volilno pro- pagando narodne stranke, kate- ro Klima predstavlja.

Relifni načrt sprejet v senatu

Administracija dobila proste roke

Washington, D. C., 4. jun. — Predlog, da se relifni načrt re- vidira in tako onemogoči troše- nje denarja iz relifnega sklada v druge svrhe, je bil poražen v senatu, nakar je bil načrt spre- jet v obliki kot jo je priporočila Rooseveltova administracija.

Prej se je senat uklonil pred- sednikovi želji, ko je odklonil vse omejitve v načrtu glede fe- deralnega financiranja gradnje mestnih elektrarn, ki bi konku- rirale s privatnimi. Te omejit- ve je priporočal senatni apro- priacijski odtok.

Senator Carl Hatch, demo- krat iz Nove Mehike, je podpi- sal priporočila senatnega odtoka in a tem izzval ostro debato. Odgovarjal mu je senator Alben Barkley, vodja demokratske ve- čine. V svojem govoru je poziv- al senat, naj sprejme načrt, kakršen je.

Hatch je kritiziral načrt in obdolžil Rooseveltovo admini- stracijo, da igra politiko s člove- ško mizerijo. Dejal je, da bo Rooseveltova administracija tro- šila denar iz relifnega sklada v volilni kampanji, da porazi one demokratske senatorje, ki vodi- jo opozicijo proti "new dealu."

Nacijski tisk se zopet jezi

Ceške avtoritete prijelo Hitlerjevo prija- teljico

Berlin, 4. jun. — Nacijski tisk se silno zgraža nad "brutal- nostjo" Čehov, ker so ustavili in preiskali avtomobil, v kate- rem se je vozila Valkyrie Free- man-Mitford, hči angleškega lorda Redesdala in prijateljica diktatorja Hitlerja. Nacijski pravi- jo, da je Freeman-Mitford prišla v Češkoslovaško, da pre- išče razmere. Prvi nemški pri- jatelj Angležinje je bil Julius Streicher, velik sovražnik židov. Maršal Goering, desna roka dik- tatorja Hitlerja, je nedavno de- jal, da je Freeman-Mitford "perfektna arijska ženska."

Z njo sta se vozila v avtomo- bilu neki sudetski Nemec in William Rueff, slikar iz Chica- ga. Češke avtoritete so našle v avtomobilu tri kamere, štiri- najst filmov in zapisnik. Vse to so konfiscirale, toda ob meji so jim te stvari vrnilo.

Rueff se je pritožil pri ame- riškem poslaniku v Pragi, ki pa mu je povedal, da imajo češke avtoritete pravico preiskati vsa- koga potnika, ki prekorača me- jo.

Nemška časopisna agentura poroča o novem obmejnem in- cidentu. Pravi, da je češko voja- ško letalo preletelo mejo in se pojavilo nad Koenigswaldom. Ta nasebina je šest milj odda- ljena od češko-nemške meje. Isto letalo so opazili nad več drugi- mi nemškimi vasi predno se je vrnilo v Češkoslovaško. Nem- ški poslanik v Pragi je bil nato instruiran, naj naslovi oster pro- test češkoslovaški vladi.

Praga, 4. jun. — Slovaška ka- toliška stranka je na svoji kon- ferenci, kateri je predsedoval duhovnik Andreas Hlinka, vod- ja slovaške manjšine, ponovno naglasila, da se bo borila za av- tonomijo. Konferenca se je vršila v Pressburgu in osvojila je program, ki med drugim go- vori, da mora Slovaška dobiti provinčno zbornico, ki bo spre- jemala zakone neodvisno od če- škega parlamenta.

KITAJCI UTRJUJE- JO OBRAMBNO ČR- TO PRI LANFENGU

Koncentracija kitajske armade na centralni fronti

LETALSKI NAPAD NA KANTON

Sanghaj, 4. jun. — Kitajske čete utrjujejo obrambno črto pri Lanfengu, važnemu železni- škemu križišču, kjer se lung- hajska železnica spaja z želez- nico Peking-Hankov, da ustavi- te prodiranje japonskih kolon proti Hankovu, kjer je sedež ki- tajske vlade. Vsa znamenja ka- žejo, da se bo odločilna bitka vršila v bližini Čenčova. Tu je koncentrirana kitajska armada 200,000 mož, kateri poveljuje general Hu Tsung-nan, desna roka diktatorja Čianga Kaiše- ka, vrhovnega poveljnika kitaj- ske oborožene sile.

Kitajci utrjujejo tudi svoje pozicije pri Kaifengu, drugemu strategičnemu mestu na fronti v centralni Kitajski. Japonci so včeraj uprizorili več nasakov na Čenliju, ki leži 15 milj južno- zapadno od Kaifenga, toda Ki- tajci so jih odbili.

V Sanghaj dospela poročila iz Hankova se glasi, da je japo- nška vojaška divizija, kateri po- veljuje general Kenji Doihara, še ni izmotala iz pasti. Ta je za- jeta na ozemlju severnovzhodno od Kaifenga in Kitajci napove- dujejo, da bo uničena.

Japonski letalci so včeraj spet napadli Kanton, glavno mesto južne Kitajske. Vrgli so veliko številno bomb, ki so ubile in ra- nile čez sto oseb. To je bil že šesti napad iz zraka na Kanton v zadnjih desetih dneh. Bombe, ki so jih vrgli Japonci v teh na- padih, so ubile čez tisoč civil- stov.

Po dolgem času neaktivnosti so japonske bojne ladje obnovi- le bombardiranje Tahunga, o- brežnega mesta ob reki Jangtse. Krogle so porušile več poslopij, toda število človeških žrtev ni znano.

Anglija jači svojo pomorsko silo

Gradnja novih bojnih ladij

London, 4. jun. — Angleška vlada je raztegnila program gradnje novih bojnih ladij. Pro- gram zdaj vključuje gradnjo 32 bojnih ladij v tem letu. Med te- mi sta dve dreadnatki, sedem križark, tri letalske prevozne ladje in enajst topničark.

Gradnjo novih ladij je nazna- nil mornarski minister, ko je vprašal za dodatne apropiacije v vsoti \$12,520,000. Prej je že parlament dovolil \$615,000,000 za gradnjo novih bojnih ladij.

Anglija bo zgradila v prihod- njih treh letih čez 150 bojnih la- dij, med temi 17 križark, 40 ru- šilcev, 18 podmornic in pet le- talskih transportnih ladij.

45 ljudi utonilo v Egiptu in Franciji

Kairo, Egipt, 4. jun. — Tride- set oseb je utonilo, ko se je pre- vrnila ladja, na kateri so se vo- zile po reki v gornjem delu Egipta.

Brest, Francija, 4. jun. — Pet- najst ribičev je izgubilo življe- nje, ko je vihar zagnal njihov čoln ob pečine v bližini severno- zapadnega obrežja Francije.

Od leve proti desni: Albert Einstein, svetovnoznani učenjak, rabinec Stephen Wise in Thomas Mann, sloviti pisatelj, ki je pobegnul iz Nemčije.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO EN LASTNINA SLOVENSKEGA NARODA

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena drava (taven China) in Kanada
\$1.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago
in Ohio \$1.50 na leto, \$2.15 na pol leta; na Ameriški
\$2.25.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$1.00 per year, \$1.50 for two years, \$2.00 for three years.
Foreign countries \$2.50 per year.

Črna knjiga po dostavi. Rokopisni dopisi in manjši listi
glaslo ne sprejema. Rokopisni dopisi (črna, bela, rumena, modra, vijolična, rdeča) se vrnejo pošiljatelju le v obliki, v kateri so poslani.
Adresiranje: pošiljatelj mora napisati: "Prosveta", in priložiti dovolj plačila. Če pošiljatelj ne plača, se vrnejo rokopisi brez plačila.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Narodna in Zdravstvena drava

PROSVETA

3651-55 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Burbonska propaganda

Ko gre človek po deželi in govori z rojaki, ki so preprosti delavci ali mali farmarji, se mora čuditi političnim argumentom naših ljudi s povprečno pametjo. Takoj uganem, da svojih sodb si niso sami naredili, pač pa so jim bile — kakor da jim je na čelu zapisano — vtepane v glavo.

Naši ljudje, ki so pred petimi leti preklinjali "velikega inženirja" Hooverja, se danes vsaj mestoma navdušujejo za — republikansko politiko. Nekdo jih je uveril, da bo za vse delavce dosti dela in zaslužka "čim dobi Roosevelt 'kik' in pride republikanec na njegovo mesto." In kako resno ti to zatrjujejo!

Takole argumentirajo: ... Demokratje mislijo dobro, so pa preslabi gospodarsko. Skoro ves kapital v Združenih državah je na strani republikancev in kapitalisti, ki so večinoma republikanci, ne bodo dali demokratu nobenega kredita za kakšno prosperiteto s tem, da bi odprli industrije in dali vsem delavcem delo. Kapitalisti bodo držali svoj kapital pasiven toliko časa, dokler se republikanci ne vrnejo v vlado. ...

Ali ni jasno, da to argumentiranje izvira iz propagande, katero so burbonske podjetniške organizacije razpredle po vsej Ameriki in katero zdaj bossje vtepano v glavo preprostim delavcem?

Pravljica, da republikanci imajo monopol nad kapitalom in da so edino oni zmogni dati "dobre čase" Ameriki, je že stara — še vedno se pa dobe ljudje, ki ji verjamejo. Če bi naši preprosti delavci vedeli, da največji kapitalisti v južnih državah in največji plantažniki tamkaj so večinoma demokratje, se ne bi pustili tako lahko potegniti. Kako je to, da ljudje tako hitro pozabijo? Ali so naši današnji "republikanci" že pozabili, da je največja ekonomska kriza v Združenih državah prišla baš pod republikanskim režimom leta 1929?

Da ameriški kapitalisti stavkajo že pet let, je pa kriva omahljivost novodealovcev, ki bi radi imeli "volka sitga in kozo celo" — zadovoljne kapitaliste in zadovoljne delavce, kar je po vseh kapitalistično-ekonomskih zakonih nemogoče. Strahopetno kolebanje novodealovskih demokratov je povzročilo, da ni pričakovane zadovoljnosti med kapitalisti in še manj med delavci. Kapitalisti niso zadovoljni, ker nimajo prostih rok — in to je edina zadovoljnost, ki jo oni poznajo — delavci pa tudi ne morejo biti zadovoljni s trajno brezposelnostjo, trajnim mizernim relifom in s trajnimi potegavčinami z vseh strani.

Sleheri količjak pametni delavec ne more pričakovati ničesar od demokratskih omahljivcev, še manj pa od republikanskih burboncev. Edina odpora, na katero se morejo ameriški delavci zanesti, je v njihovi čvrsti in neodvisni industrijski organizaciji in v njihovi čvrsti in samostojni politični organizaciji. Vse drugo, vse drugo je sama prevara!

12,200 raztrganih!

Mussolinijeve in Hitlerjeve bombe so do danes ubile 12,200 in ranile 18,300 Spancev, večinoma žensk in otrok.

Tako je poročala španska vlada v Barceloni dne 11. aprila. Številke v tem poročilu so bile 10,700 mrtvih in 15,320 ranjenih. Od tega časa so pa nadaljnje nemške in italijanske bombe, ki so padale iz zraka na Alicante, Barcelona, Granolero, Sagunto, Valencijo in druga španska mesta, ubile najmanj 1500 in ranile najmanj 3000 oseb.

Pred kratkim smo čitali neko vest, da Mussolinijevi in Hitlerjevi letalci napadajo španska lojalistična mesta proti volji španskega fašističnega glavarja Francisca Franka. Franko kaže težko gleda, kako Italijani in Nemci pobijajo španske civiliste, ki so v veliki večini katoliki — dočim on nastopa kot katoliški "osvoboditelj" španskega naroda! Ampak Mussolini in Hitler se nič ne zmenita za te Frankove kaprice in nadalje terorizirata ter koljeta špansko prebivalstvo v mestih lojalistične Španije.

Katoliški svet moli za Frankovo zmago pod lažnjivo pretvezo, da je bila revolta v Španiji potrebna zaradi masakrov duhovščine. Zaradi tistih dvomljivih masakrov je torej bilo potrebno raztrgati do smrti in pohabiti čez 30,000 Spancev, večinoma žensk in otrok, ki so najmanj odgovorni za kakšne masakre!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Zidanšek o slavu SNPJ v Moon Runu

Sharon, Pa. — Če večkrat sem se namenil, da preneham z mojimi poročili iz naselbin, in če tega ne storim, me še smrt ne bo mogla dobiti v svoje koščene kremplje. Ampak žilica mi ne da miru, da se bi kar tako odrekel temu poslu.

Dne 28. maja sem ostavil ženo in se odpravil na veliko slavoje 30 letnice društva št. 88 SNPJ v Moon Run, ki se je vršila dne 30. maja z obširnimi in lepimi slavnostnim programom in plesno veselico v prijaznem parku ob veliki udeležbi članstva in občinstva. Društveni pionirji so bili deležni svečane počastitve za svoj trud in vztrajnost ter požrtvovalnost. Nekateri že krije črna zemlja, živeči pa so dobili prostor na govorniškem odru poleg štirih glavnih odborov SNPJ. Menda so sedaj prvič imeli priliko videti toliko občinstva, ki je prišlo čestitat ustanoviteljem in dela v c'e'm. Glavni govorniki so poudarjali zasluge ustanoviteljev in graditeljev ter čestitali pionirjem na uspehu. Pred 30 leti si pač niste mislili, da boste doživeli kaj takega, da bodo vaši sinovi in hčere na slavoje s svojimi materami in očeti, ki so prišli, da izrazijo svoje čestitke vam. Vse to je rezultat skupnega dela za našo veliko mater SNPJ in njene principe. Slišali ste govornike, ki so omenjali, kako trnjevo pot je imela jednota, kajti že ob njenem rojstvu so ji stregli po življenju. Toda ona je korakala naprej in postala največja slovenska podpora organizacija med Slovenci v Ameriki.

Take proslave so velikega pomena in velike važnosti za jednoto in za njeno članstvo. Skupaj pridejo stari in mladi člani ter rojaki sploh, ki slišijo lepe besede o jednotnem delu. Videl sem pionirje, katerim je Filip Godina kot gl. odbornik poklonil darila. Opazil sem, da se bi bil vsak rad zahvalil in navdušil mladino ter občinstvo za SNPJ, a niso mogli od velike ginjenosti spregovoriti besede. Očepek je dejal, da je nameral val napraviti kratek govor, pa ni mogel, ker mu je prišlo toliko občinstva čestitat. Program ne bom opisoval, ker to delo ne spada v moje področje, lahko pa mimogrede omenim, da je bil ves program lep in zanimiv. Nekateri mladi govorniki so imeli pretežno nalogo in zdi se mi, da so bili preobloženi z delom, toda mladina lahko mnogo prenese. Br. Godina je pokazal, da postaja čedalje boljši govornik, zato je dobro, da se ga povabi na take slavnostne prireditve. In kdor še ne zna plesati, naj povabi Franka Barbiča in njegov štab muzikantov, pa bo takoj znal plesati. Kjerkoli bo Barbič igral, mu bo Bog dobrotljiv in ne bo postal dežja, kakor ga je poslal nad parado v Cleveland.

Ko sem dospel v Pittsburgh dne 28. maja, sem bil v skrbeh,

kam naj se najprej podam, da bom kaj koristnega storil za SNPJ. Zavedal sem se, da bom imel težko odgovornost med štirimi glavnimi odborniki v Moon Runu na slavoje, najbolj pa sem se bal Franka Barbiča in pa Filipa Godine. Barbiču je bilo treba namreč preskrbeti klobase, sicer ga bi ohajske mame ozmerjale, kriv pa bi bil jaz. K sreči mi je Bog dal dobro misel in podal sem se v Library, kjer sem se najprej ustavil pri Franku Ambrožiču, ki je ponovil celoletno naročino dolar dvajset, ker ima štiri člane v jednoti, dal pa mi je desetak, a drobiža nisem imel, pa je dejal, naj ga zmenjam v Slov. domu, saj mi zaupa. V domu je bilo dokaj rojakov, oskrbnik pa me vpraša, dali sem kdaj bil že zaprt. Da, v starem kraju. Pa kakšno "košto" imajo. Ričet in fižol, sem odgovoril. Well, je dejal, on ima velik pišker ječmena, a nihče drugi ga ne je kot on zato, ker je v piškru par polomljenih prašičjih nog. Iz mesa so naredili klobase, ki so zelo fine. Poizvedel sem, kje se bi dobile dobre klobasice za Franka Barbiča. V par minutah sem že imel velik zavitek v kovčegu. Dotična mamica pa mi je izrecno naročila, naj ne izdam njenega imena, če pa bo rekel tisti, ki bo klobase pokušal, da so dobre, tedaj pač lahko povem njeno ime, če bodo slabe, naj pa kar molčim. Okej, sem dejal.

Kaj bo Barbič rekel o klobasem prigrizku, ne vem, kajti tam na slavoje sva bila oba sila zaposlena, tako da sva le dvakrat izmenjala par besed. (Tako se godi popularnim ljudem, ne?) Vsakdo, ki sem ga srečal, je vprašal za Barbiča. Pa kako neki naj ga bi iztaknil, kajti klicali so me z vseh strani mladi in stari, mlade in stare. In ko prideš med ženske, se moraš pač malo pomuditi in pokoriti njihovim poveljem. Nekateri so hoteli vedeti, kje je Barbič, druge so vpraševale za klobase, tretje so mi pa gledale zobe, če res lahko z njimi pregriznem kislno mleko, četrtje pa so mi gledale pod klobuk, če sem že plešiv. Nekateri pa bi rade poznale mojo ženo, nekatere so me hvalile, da sem še fan fant. Veste, takele hvale pa gredo res človeku v glavo. In kako naj odgovorjam na vsa vprašanja, ki jih je bilo na koše? Nobena pa me ni vprašala koliko sem star. V Prosveti so namreč vidile mojo sliko in letnico mojega rojstva, zato so že vedele. Najbolj pa jo je pogrutala mrs. Gorenc iz Imperiala, ko me je povabila k bari, kupila listke in tretala, ostale listke pa mi stisnila v roko, češ da bom že dobil kar bom želel pri bari. Potem je nisem več videl, kajti množica ljudi je bila zelo velika.

Bil sem resnično zaposlen, tako da skoraj ne bi mogel izdelati računa in oddati listine in denar upravniku. Nekaj sem nabral mimogrede, ko sem pojeval na Moon Run, tako da sem se zbu-

Mehikiški predsednik Cardenas (desno) in Owen O'Malley, angleški poslanik v Mehiki. Mehika je nedavno pretrgala diplomatske odnose z Anglijo.

dil iz spanja in bom spet šel na delo. Upam, da je rezultat pordnevnega dela dovoljen. Vse posetnike pa prosim, ako sem se kateremu ali kateri kaj zameril, da mi oprostijo.

Anton Zidanšek.

O slavoje 30letnice društva št. 88 SNPJ

Chicago. — V nedeljo zvečer, dne 29. maja, sem se z vlakom odpeljal v Pittsburgh, da se udeležim slavoje 30letnice društva 88 SNPJ v bližnjem Moon Runu. V pondeljek jutraj sem že bil pri dobro znani družini vrlaga br. Jakoba Ambrožiča, bivšega člana glavnega odbora in sedanjega večletnega tajnika federacije SNPJ zapadne Penne, kjer so me prijazno sprejeli in postregli z dobrim kosilom. Hčerke Elizabeth in Christine ter mrs. Ambrožič so zelo aktivne povsod in še posebno kadar gre za društva SNPJ. Vedno so na delu in vodstvu.

Kaj in kako bo s programom? Vreme se je držalo zelo kislno in mrzlo, vse je izgledalo, da bo vsak čas začelo deževati. Pripravljeno je bilo vse za slavnost: oder, mize, plesišče in vse drugo tam na hribčku v Portsmannovem vrtu, kjer imajo skupno tamkajšnja društva v najemu svoj prostor, ki so ga sama urenila za zabavo, očistila zemljo in grmičevje ter napravila plesišče. Na vrtu je prostora za veliko število izletnikov, le pre malo strehe je v slučaju slabega vremena.

Br. Ambrožič je zapregel svoj avto in sva se peljala pogledat prostor, na katerem se je vršila slavnost, nato pa na sprehod po bližnji okolici. Ko sva se vrnila, je dospel Barbičev orkester iz Clevelanda. Malo smo pokramljali po obedu in nato odšli na pikniški prostor, ki je le kak pol milje od Ambrožičevega doma. Bogovi narave so se premislili in zlato sonce je prav prijazno razgrelo naravo. Na pikniku je bila že precejšnja množica ljudi in bilo je dokaj posejano z avti. Vse je izgledalo, da bo veliko boljše kot smo pričakovali. Sestali smo se s člani in članicami iz raznih bližnjih naselbin in se z njimi razgovarjali ter hladili grla s pi-jaco.

Okrog treh se je nabralo toliko ljudstva, da so avti in gostje pokrili precejšen del vrta. Tam je bil tudi avtomobil z zvočnikom od Hainke Backing Co., ki je igral razne komade na gramofonske plošče, seveda tudi slovenske pesmi. Imeli so pripravljeno platformo za izvajanje programa in mnogo napisov in pozdravov došlecev. Množica ljudi se je stalno večala in izgledalo je vsaj meni, da je že okrog 600 do 700 ljudi predno se je pričel program.

Program se je začel, zvočnik so postavili poleg odra in vse program se je oddajal po zvočniku, ki je izvrstno funkcioniral, tako da so ljudje slišali ves program točno, magari če so bili oddaljeni v kakšni senci. Na odru so bili govorniki, ustanovitelji društva, mlada dekleta in dve članici društva, ki sta zapeli prvi lepo pesem, katero sta nalašč za to slavnost zložili. Priznati moram, da sta lepo harmonično zapeli takoj zatem, ko je br. Jacob Ambrožič odprl program in pozdravil navzoče. Nastopala so mlada dekleta z deklamacijami, recitacijami in pesmijo, zakar so žela aplavz priznanja od občinstva. Barbi-

čev orkester je zaigral par komadov. Ker je br. Frank Barbič član gl. porotnega odbora in bil je navzoč kot muzikant, je bil predstavljen občinstvu, da ga spoznajo tudi oni, ki so ga želeli videti. Barbič je na kratko spregovoril par besed in čestital društvu in naselbini, v kateri je sam živel pred 30 leti.

Nato so bili predstavljeni ustanovni člani, šest po številu, katerim je pripela rdeč nagelj hčerka Ambrožičeva Elizabeth in Filip Godina jim je podaril v imenu organizacije vsakemu darilo v obliki prstana z znakom SNPJ. Nato je govoril br. Cipič, predsednik federacije, ki je naznanil, da se bo na tem prostoru dne 26. junija vršila velika slavnost dneva SNPJ, kate-rega priredijo skupno s federacijo angleško poslujočih društev, ter vabil na obilo udeležbo.

Nastopil je br. John Podboj ml., prvi distriktni podpredsednik. Govoril je v angleškem jeziku in opozarjal še posebno na letošnjo jubilejno kampanjo 25 letnice mladinskega oddelka S. N. P. J., da se naj vsak po svoji moči potruži in skuša v tej kampanji pridobiti kolikor največ mogoče novih članov. Za njim je nastopil naš stari borilec br. John Terčelj, gl. porotnik, ki je pojasnil pomen današnjega slavoje in pozival navzoče, naj ostanejo zvesti svoji organizaciji ter naj se ne ozirajo na one, ki žele in skušajo, da bi uničili ideje, za katere smo se borili vse od začetka ustanovitve naše organizacije. Rekel je: "Ohranite principe in ideje ter vse dobro, kar predstavlja naša SNPJ, ne ozirajte se na sovražnike, naj prihajajo od znotraj ali od zunaj. Bodite vedno na straži in bodočnost naše organizacije vam bo zagotovljena."

Nato je bil predstavljen podpisani kot govornik in zastopnik glavnega urada, ki je pozdravil goste in čestital ustanoviteljem, ki so zvesto delali ves čas skozi trideset let za društvo in S. N. P. J. ter boljše družbo vsega delavstva. (Ob tej priliki je bilo videti, da so se jim solzele oči od ginjenosti.) Podal sem nekaj zgodovine, pojasnil pomen kampanje, omenil koristi organizacije in apeliral na slogo in resnično bratstvo, končno pa čestital društvu na delu, ki so ga izvršili v preteklosti, zakar jim gre vse priznanje ob 30letnici društva.

Za tem je na kratko čestital ustanoviteljem in društvu v angleškem jeziku aktivni in znani br. Louis Kosela iz Ambbridge in naznanil, da se vrši na tem prostoru slavoje dneva SNPJ dne 26. junija. Apeliral je na navzoče, naj se udeležijo v obilem številu tudi te slavnosti. Br. Jacob Ambrožič se je zahvalil vsem za udeležbo, naj se zabavajo na slavnosti, da so resnično dobrodošli bratje in sestre in vsi drugi gostje.

Medtem se je množica zelo povečala. Mladenci, ki je imel v oskrbi avtomobile, mi je rekel, ako se ne motim, da je bilo navzočih okrog 320 avtov, en bus in domačini, ki so prišli na hribček poč. Rekel je, da po njegovem mnenju je navzočih vsega skupaj okrog 1500 ljudi.

(Dolje na 3. strani.)

Fizika in sport

Od leta do leta izboljšujejo sportne rekorde. Ze davno se je pojavilo vprašanje o "absolutnih rekordih", tistih, ki bi jih ne mogel prekositi noben človek več. Ze pred nekoliko leti so ocenjevali 100 metrske tekme na četrte sekunde natančno. Danes jih ocenjuje že na desetinke sekunde in imamo že električne aparate, ki določajo brzino tekača s stotinkami sekunde. Toda sedaj so nastopili tudi ljudje, ki točnosti obstoječih rekordov dvomijo. Na francoski fizik pravi, da vpliva nanje med drugim tudi zemeljska privlačnost, pri čemer določa sportnikove uspehe seveda vedno tudi njegov fizični ustroj.

Francoski raziskovalec naštevava pred vso celotno vrsto majhnih virov netočnosti. Če do startni strel n. pr. 15 m daleč od tekača, čuje ta šele štiri stotinke sekunde pozneje, ne ga zabeleži s starterjevo pištolo pozneje, ne ga registrira startni čas. Drug primer: Jauje, da ima top, ki ga izstrelijo na vrhu proti dolini, večjo nosilnost nego isti top, ki izstrelijo v dolini. Isti pojav, čeprav ni zmanjšanje, dobimo, če leži metni kraj metalne diska ali kopja zavoljo ne ravnosti v tleh, ne višje nego kraj, kamor dale ali kopje pade. Uteži padejo večinoma v kotu 45 stopinj. Tla. Pod tem pogojem pridobi atlet, ki stoji centimeter višje nego kraj zadetka, cel centimeter v razdalji. Če pa stoji mož centimeter nižje nego kraj, kamor utež pade, tedaj tudi za cel centimeter na slabšem. Pri diski še posebej pripokuje, ki se v tla bolj ali manj pletita, so te razlike v nivoju že pomembne zlasti kar stremijo za tem, da bi se rekorde številke ugotovile na tri milimetre točno. Kušeni metalci kopja tudi prav nič ne skrivajo, da bi zavoljo neravnosti tal in to celo na teren, kjer gre za svetovna prvenstva, pri metu na način ne pridobijo ali izgubijo do 15 centimetrov.

A še večji in celo največji pomen imajo v pomot, ki se porajajo zavoljo spremembe v žvi v zvezi z zemljepisno širino. Teža je, kar vemo vsi iz šole, odvisna od zemeljske privlačnosti. Ta privlačnost pa ni na vseh točkah zemlje enaka. Utež 1 kg tehta v Bordeaux mestu, ki je enako oddaljeno od severnega čaja in od ravnika, res 1000 g. Isti utež pa na na severnem tečaju 1002 g in na ravniku 997 g. Kako je to mogoče? To je mogoče voljo tega, ker je zemlja ob tečajih malo sploščena, tako da so tu predmeti aridešči privlačnosti naše zemlje najbližji. Razen tega pa vsi predmeti na zemeljski površini podvirajo srednjo silo, ki je v zvezi z vrtenjem zemlje. Ob tečajih je ta sila enaka ničli največja je seveda ob ravniku.

Sedaj bomo lahko razumeli, da bi Jack T. rance, ki je vrgel v Oslu 7.5 kg težko kroglo 17.40 m daleč, isto kroglo z isto silo v New Yorku ali v Rimu vrgel 27 mm bolj daleč. ga sicer v New Yorku ni storil, toda teoretično je možno, da bi storil. V Madrasu, torej v diji, bi bil celo za 5.5 cm na dobičku in to je dosti. Pri metu kladiva in kopja pa so razlike še večje.

Duševnim delavcem raste glav

Anthropolog Smithsonovega zavoda v Washingtonu dr. Hrdlička trdi, da ljudem, ki more delajo z možgani, raste glava. To sivo klobuko zdaj utemeljiti.

To ni prav nič nenavadnega in bi bilo dovolj v skladu z znanjem Lamarekovim naukom, pravi, da se organi krepe, če jih rabimo, okrnejo, če jih zanemarjamo. Na tej trditvi Lamarek zgradil prvo razvojno teorijo, ki je pozneje Darwin izpopolnil z mnogo jasnimi in popolnejšo teorijo.

Kdor telovadi, ima krepke mišice. Kdor go nosi zlomljeno nogo v mavcu, mu bodo vsi otroci oprtnili in morebiti mu bo vsa noga okrnjena. Zakaj se ne bi po tem pravilu ravnali tudi va in možgani?

Dr. Hrdlička zbira zdaj za svojo trditvijo vsem svetu dokaze pri duševnih delavcih. U njak jih prosi, da mu sporoče, katero število klobuka so nosili prej in katero nosijo zdaj. Na odgovori se mu zdi posebno važen odgovor gleškega arheologa sira Flindersa Petrija, ki je vse svoje življenje posvetil preučevanju stare egiptanske kulture. Čeprav ima nes 84 let, je še zmerom svež in sposoben delo. Odgovoril je, da je v svojem dvajsetem letu nosil klobuk štev. 6 1/2, v tridesetih 7 1/2, v štiridesetih 7 1/4, a v petdesetih 7 1/2. Oda mu je obseg glave ostal isti.

Nov način za merjenje razvoja inteligence v zvezi s starostjo!

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 6. junija 1918)

Domače vesti. V Clevelandu so imeli pomen in sijajen shod SRZ v Birkovi dvorani. Glavni govornik je bil Ebtin Kristan.

Delavske vesti. Predsednik Wilson je apeliral na guvernerja Californije, naj pomakne Mooneyja.

Svetovna vojna. Ameriške čete so zmago napadle in osvojile nemško postojanko ob Me-ni v Franciji.

Sovjetska Rusija. Nemčija je ustanovila svojim protektoratom novo rusko državo Rusijo, ki leži severno od Ukrajine.

Elmer Hall (levo) predsednik Three Point Coal Co. in Theodore Middleton, bivši šerif, ki sta poleg več drugih obtožena kršenja Wagnerjevega zakona. Proces proti obtožencem se vrši v Londonu, Ky.

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opilegom — Prevodnik Vladimir Levčič

O, mi smo neposredni, mi smo zlo in najčudovitejša zmes zlega in dobrega, z ene strani ljubimo prosveto in Schillerja, z druge strani pa hkratu razsajamo po krčmah in rujeemo svojim pijanim sopivcem brade. O, mi lepi in dobri, a le tedaj, kadar je nam samim dobro in lepo.

Narobe, v nas kar vre, baš vre od samih najplemenitejših idealov, a samo s pogojem, da se izpolnijo sami od sebe, da nam padejo z neba na mizo in pred vsem, da so zastoni, da ni treba ničesar plačati zanje. Plačujemo strašno neradi, zato pa tem rajši jemljemo in to v vsem.

O, dajte, dajte nam vse mogoče blagor življenja, (baš vse mogoče, ceneje se ne pobotamo) in zlasti, ne nasprotujte naši naturi v ničemer — tedaj vam dokažemo, da umemo biti lepi in dobri.

Pohlepni nismo, o ne, a vendar, dajte nam denarja, in videli boste, kako velikodušno, s kolikšnim preziranjem do te zavržene kovine ga bomo razmetali v eni sami noči nebrzdanega pijančenja. In če nam ne dajo denarja, tedaj pokažemo, kako ga umemo dobiti, kadar se nam ga zelo zahote.

Toda o tem pozneje, držimo se reda. Pred vsem sedi pred nami "ubogi zapuščen deček na zadnjem dvorišču in bos," kakor se je prej izrazil naš častiti in čislani someščan, le škoda, da je tujega porekla!

Tožitelj sem, a tudi branitelj. Da, tudi mi smo ljudje, tudi mi znamo pretehtati, kolikšni utegnejo vplivati na značaj prvi dojni otroških let iz rodne gnezdece. Toda evo, deček je že mladenič, mlad človek, oficir; zaradi samopasne vedenja in poziva na dvojbo ga pošljejo v neko oddaljeno obmejno mesto naše blagoslovljene Rusije. Tam služi, tam tudi veseljači in, kakopak — za veliko ladjo je treba tudi velike vode.

Sredstev potrebujemo, pred vsem sredstev, in evo, po dolgih prepirih se z očetom domnita za poslednjih šest tisoč rubljev in pošljejo mu jih.

Imejte na umu, da je podpisal priznanico in da se hrani njegovo pismo, v katerem toliko da ne izjavlja, da se odreče ostanka in da je s temi šestimi tisoči njegov spor z očetom zastran dedičine končan. To je trenutek njegovega srečanja z mlado devotko visokega značaja in razvite duše.

O, ne drznem se ponavljati podrobnosti, saj ste jih pravkar slišali: tu gre za čast, za žrtvovanje samega sebe, in jaz molčim. Podoba mladega človeka, ki se, čeprav lahkomišeln in razuzdan, pokloni resnični plemenitosti in višji ideji, ki je za trenutek izredno simpatično vstala pred nami. A takoj nato smo prav v tej sodni dvorani povsem iznenada zagledali tudi drugo plat medalje.

Spet se ne drznem spuščati v domnevanja in se vzdržim analize, zakaj, se je tako zgodilo.

Prav tista oseba nam je vsa v solzah dolgo zatajevanega ogorčenja razodela, da jo je baš on, on prvi preziral zaradi njegove neopreznega, morda celo neobzdranega, a v zvezi temu vzvišene in velikodušnega dejanja. Baš pri njem, pri ženinu te devotke, se je najprej pokazal ta porogljivi nasmeh, ki ga ona sapno od njega edinega ni mogla prenesti.

Vedoč, da se ji je že izneveril (izneveril v prepičanju, da mora po vsej prenašati od njega vse, tudi njegovo nezvestobo), vedoč to, da mu ona nalašč ponudi tri tisoč rubljev in mu pri tem jasno, še preveč jasno namigne, da mu ponuja ta denar prav zato, da se ji lahko izneveri, češ: "da vidim, ali vzameš ali ne, ali boš tako cinčen," mu govori s svojimi sodniškimi, izkušajočim pogledom.

On jo gleda, docela razume njeno misel (saj je vpričo vas sam priznal, da je vse razumel) in si vendar brezpogojno prisvoji te tri tisoč ter jih v dveh dneh zaveseljači s svojo novo vzljubljenko! Čemu naj zdaj verujemo? Ali prvi legendi: navalu visoke plemenitosti, ki žrtvuje svoja poslednja sredstva za življenje in se pokloni kreposti — ali toli odurni drugi plati medalje? Navadno je v življenju tako, da je treba, če si dve možnosti nasprotujeta, iskati resnice v sredini: a v našem primeru ni čisto tako. Najbolj verjetno je, da je bil v prvem primeru iskren plemenit, v drugem primeru pa prav tako iskreno nizek. Zakaj? Prav zato, ker smo široko, karamazovske nature — baš to hočem pokazati — zmogljivi, da združujemo v sebi vsa mogoča nasprotja in hkratu upiramo oči v obe brezdnosti, v brezno nad seboj, brezno najvišjih idealov, in v

brezno pod seboj, brezno najnižjega in najbolj gnusnega padca. Spomnite se sijajne misli, katero je prej izrekel mladi opazovalec, gospod Rakitin, ki je globoko in od blizu spoznal vso rodbino Karamazovih: "Občutek nizkosti padca je tem razbrzdanim, neudrženim naturam enako potreben kakor občutek najvišje plemenitosti." In to je resnica: prav ta nenaravna zmes jim je stalno in neprestano potrebna. Dve brezdnosti, gospoda, dve brezdnosti v istem trenutku — brez tega smo nesrečni in neutrušeni, naše bitje in žitje je brez tega nepopolno. Široki smo, široki kakor vsa naša matuška Rusija, v nas je prostora za vse in z vsem se sprijaznimo! Pri tej priliki, gospoda porotniki, smo se dotaknili teh treh tisoč rubljev in dovolim si, da posežem malce naprej.

Predstavite si samo, da je on, ta značaj, ko je takrat dobil tisti denar in to na tak sramoten način, s skrajnim ponižanjem — predstavite si, da je bil, kakor on pravi, zmogel še tisti dan oddeliti polovico ter jo zašiti v škapulir, in po tle ves mesec dni dovolj stanovit, da jo je v zvezi vsem izkušnjajem in silnim potrebam nedotaknjeno nosil okoli vratu! Niti v pijanem veseljačenju po krčmah, niti takrat, ko je moral drveti iz mesta, da bi Bog si ga vedel od koga dobil prepotrebni denar, s katerim je hotel odpeljati ljubljeno iz dosega zapeljivani svojega sopernika in očeta — niti takrat se ne upa dotakniti tega škapulirja. Če za nič drugega, vsaj zato, da ne bi pustil svoje ljubljene v zapeljivem dosegu starca, na katerega je bil tolikanj ljubosumen, bi bil moral odpečati svoj škapulir in ostati doma kot neumoren stražar svoje vzljubljenke, pričakujoč minute, ko mu vendar že poreče: "Tvoja sem!" da odhiti z njo v kak oddaljen kraj, proč iz sedanjih usodnih prilik. Toda ne, on se ne dotakne svojega talismana, in s kakšno pretvezo? Rekli smo že, prvotna pretveza je bila prav ta, da bi jo imel s čim odpeljati, kadar bi mu rekla: "Tvoja sem, odpelji me kamor hočeš." A ta prvotna pretveza je po obtožbenih lastnih besedah obledela pred drugo, češ, dokler nosim ta denar pri sebi, sem podlež, toda ne tat, ker še vedno lahko grem k nevesti, ki sem jo razžalil, in še vedno lahko položim pred njo to polovico poverljivega denarja ter ji rečem: "Vidiš, zaveseljač sem polovico tvojega denarja in s tem dokazal, da sem šibak brezsrčen človek, in če hočeš, tudi podlež (izražam se v jeziku obtoženca samega) — a dasi sem podlež, tat vendarle nisem, zakaj če bi bil tat, ti ne bi bil prinesel te polovice, ki mi je ostala, ampak bi si jo bil prav tako prisvojil kakor prvo polovico." Res čudovito pojasnilo dejstva! Prav ta besni, a šibki človek, ki se ni mogel upreti izkušnjam, da sprejme tri tisoč rubljev na toli sramoten način — prav ta človek začuti v sebi mahoma tako stoletno trdnost in nosi okoli vratu tisoče rubljev, ne da bi se jih upal dotakniti! Ali se to le kolikšni ujema z značajem, ki ga pretresamo? Ne, in dovoliti si hočem, da vam povem, kako bi v takem primeru ravnal pravi Dmitrij Karamazov, tudi če bi se bil res odločil za to, da zašije svoj denar v škapulir. Pri prvi izkušnji — nu, čeprav samo, da zopet s čim razveseli to svojo novo vzljubljenko, a katero je poglavlje prvo polovico denarja, bi bil odparal svoj škapulir in vzel iz njega — nu, recimo, za prvo silo vsaj sto rubljev — zakaj, kje pa je zapisano, da bi moral neizogibno vrniti baš polovico, to je poldrugi tisoč, tudi štirinajst sto rubljev bo več ko dovolj, kajti stvar ostane itak ista: "podlež sem, a ne tat, zakaj, tisoč štiri sto rubljev sem vendarle prinesel nazaj, med tem ko bi bil tat vse vzel, nazaj pa ne bi prinesel ničesar." In nato bi bil čez nekaj časa spet odparal škapulir in vzel spet drugi stotak iz njega, nato tretjega, nato četrtega, in najkasneje na koncu meseca bi bil naposled izljudel predzadnji stotak, češ, tudi če prinesem samo en stotak, bo stvar vendarle ista: "Devet in dvajset sto sem zapravil, en sto pa sem vendarle vrnil; tat ne bi bil vrnil niti tega." In naposled, ko bi bil poglavlje ta predzadnji stotak, bi bil poglavlje na zadnjega in bi si bil rekel: "Saj res ni vredno vračati enega stotaka — dajmo, napravimo še tega!" Evo tako bi bil ravnal pravi Dmitrij Karamazov, ki ga mi poznamo! Legenda o škapulirju je v takem protislovju z resničnostjo, da si večje niti predstaviti ne moremo. Vse si lahko mislimo, samo ne tega. A k temu se še vrne-

(Dolje prihodnjak.)

Tista, ki je bila v blagoslovljenem stanju, je vprašala: "Kaj bo moj otrok, deček ali deklica?"

"Deček," je odgovoril vedeževalec po prelitanju korana. Gospe sta mu plačali in odšli. Ko je prva prišla domov, je doma že našla svojega moža. Mislil je, da jo bo presenetil, a žena mu je povedala, kaj je na trgu doživela.

In druga je v resnici rodila dečka. Po mestu se je tedaj razneslo: na trgu sedi učen vedeževalec. Ljudje so kar drli k njemu. Po enem tednu je že lahko odložil stare cape in oblekel obleko iz finega zelenega sukna, kakršnega nosijo vedeževalci. Celo na dvoru je bilo veliko govorjenja o njegovi modrosti. In ko je sultan nekega dne zmanjkjal pristan, so šli po slavnega vedeževalca.

Prišel je, nič dobrega ne slušate.

"Človek!", se je zadržal sultan, "kje je moj pristan?"

"Daj mi časa, gospod, da ga poiščem."

"Dobro. Dam ti sedem dni časa — niti minute več!"

Vedeževalec tedaj ni več listal po koranu, kajti vedel je, kaj se mu v sedmih dneh obeta: glava se mu bo skotalila v pesek.

Ves nesrečen se je opotekel domov. Čemu bi si vendar belil glavo in iskal pomoči, ki je ne bo? Boljše je uživati ta skopo odmerjeni ostanek življenja in veselo iti v smrt.

"Žena, to si mi ti skuhala s svojo pametjo. Zato mi boš pa odslej vsak dan kuhala mojo najljubšo jed — medene kolače. Leti naj mi olajšajo poslednje ure."

Zavedajoča se svoje krivde, je žena možu potro obljubila. Zvečer mu je prinesla prvi kolač.

Tatova, ki sta pristan ukradla, sta tedaj prestrašena zvedela, da je sultan poklical k sebi slavnega vedeževalca. Enemu to ni dalo miru; zvečer se je spazil pod vedeževalčovo okno, da bi poslušal, ali jima je že za petami.

"Tako. Prvi je že tu!" je vzkliknil vedeževalec, misleč na medeni kolač. Tat si pa ni mislil drugega ko: vedeževalec ga je skozi okno opazil. Potuhnil se je in jo ves v strahu ucvrl proč.

"Priatelj," je šepnil svojemu pajdašu, "izgubljena sva. Vedeževalec že vse ve."

Drugi nato: "Ali si ti zajec! Kako neki more vedeti?"

"Pa pojdi drevi z menoj, da se na lastna ušesa prepričaš."

Zvečer sta res prišla oba pod vedeževalčovo okno, baš, ko mu je žena prinesla drugi medeni kolač, in tako sta slišala, ko je mož rekel:

"Tako, drugi je tudi že tu!"

Tedaj sta bila oba za trdno prepričana, da ju imajo. Kaj naj storita? Samo eno jima ostane: vedeževalca podkupiti. Vstopila sta in rekla:

"Gospod, nič ni skrito pred teboj. Tvoje učene knjige ne lažemo: pristan je res pri nama. A prosiva te, prizaneseš najinemu bednemu življenju!"

Segla sta za pas in sta vsula na mizo cel kup zlatnikov.

Vedeževalec je tedaj dejal: "Dobro. Prizaneseš vama bom, a le, če bosta ravnala natanko po mojih besedah. Pojdita v sultanovo palačo, zlomita eni izmed

goši nogo in ji stlačita prstan v goltanec."

Zjutraj, po drugi molitvi, je krenil vedeževalec na dvor. Stopil je pred sultana in vzkliknil: "Gospod, našel sem pristan! Ukaži, naj pripeljejo tvoje gošice!"

Ena med njimi je šepala. Vedeževalec je dejal, naj jo zakoljejo, in glej: v njenem goltancu je tlel prstan.

Sultan je osupnil. Vedeževalec čuva umetnost ga je zmedla. Uč kazal je: Vedeževalec mora ostati na dvoru zmerom v njegovi bližini, na desni strani prestola, da mu bo svetloval v vseh težavnih vprašanjih.

Kolikšna čast! A to čast bo moral siromak plačati z glavo, kajti zmerom mu ne bo šlo vse tako po sreči ko včeraj in danes. Na vse kriplje je vedeževalec premišljal, kako bi se otresel nevarne službe. V svojem strahu se je odločil hliniti blaznost. Moč rebiti ga bo sultan potlej odpustil.

Ko sta molila v mošeji, je vedeževalec na lepem poskočil, si optal sultana na hrbet in ga potegnil iz molitnice na plan.

Brrrrrum! Tisti trenutek se je mošeja podrla.

Tedaj je vedeževalec šele vnel za modrega moža, in zdaj, ko je bil sultanu rešil življenje, svojega ne bo tako izlepa izgubil.

Da, ljudje moji. Kdor se sreče otepa, tega sreča šele laže.

(rA-k)

ANEKDATE

Dobro mu je povedal

Pisec kriminalnih povesti Edgar Wallace je bil najdenček; ko je šel hodil v šolo, mu je neki sošolec nekoč med prepričkom zabrusil: "Veš, Edgar, ti nisi nič vreden, saj niti nimaš svojih staršev. Tebe so morali tuji ljudje posinoviti in šele tako si postal njihov otrok."

Vrli avtor novodobnega Sherlocka Holmesa se pa ni dal ugnati v kozji rog in se je pogumno odrezal: "To je samo dokaz, da sem bil dober in priden otrok, kajti drugače me moji starši gotovo ne bi bili izbrali. Tvoji pa sploh niso imeli izbire in so morali vzeti tisto, kar so dobili."

Profesorska, in sicer resnična

Hufeland, profesor in zdravnik v Jeni, je veljal za zelo raztresenega profesorja, in ne po krivici. To dokazuje tale zgodica:

Lepega dne je profesor pred pričetkom predavanja segel v levi telovnikov žep in ko tamkaj ni našel ure, je poklical slugo in mu naročil:

"Mayer, tecite prosim k meni domov in mi prinesite mojo uro," med tem je pa segel še v desni žep, pogledal na uro in pristavil: "Če boste hitro hodili, boste lahko že v desetih minutah nazaj."

Zadel je v črno

Londonski kritik A. B. Walkley je pred nekaj meseci napisal tako strupeno kritiko, da je po jedrnatosti in klenosti pač ni moči prekositi. Delo, ki ga je kritiziral, se je imenovalo "Strašna noč", strogi kritik je pa napisal v svojo kritiko samo eno, usodno besedo:

"Res!"

P. Fabrizius:

Sanje o ljubezni

Sam ne vem, kako je naneslo da sva se pogovarjala o sanjah. Harryja Fowlerja nisem videl, odkar sem dal slovo šolskim klopem, in zato bi se lahko toliko drugega pogovarjala. In vendar sva se že po desetih minutah užitivanja nad zopetnim svidenjem, po minutah, ko navadno toliko govorimo in nič ne povemo, pogovarjala o sanjah.

"To je nekaj posebnega," sem omenil. "Včasih je v sanjah vse natanko tako kakor v življenju, potem pa spet ravno narobe. Sanje so z življenjem ne-kako povezane ... Pripeti se, da v petih sekundah presanjam vse življenje ..."

Harry je zamišljeno pokimal. "Čudovito, da ... Nekoč se mi je nekaj pripetilo ... sicer so bile čisto vsakdanje sanje ... a vendar se vprašujem, kaj mi je hotela usoda z njimi povedati, kajti da mi je hotela nekaj reči, to je ko pribito."

"Torej zini!" sem ga radoveden spodbodel.

"Na neki prireditvi sem spoznal dekle, Hela ji je bilo ime; ljubka stvarca. Po prireditvi sem jo spremljal domov. Potem sem odšel v svojo sobo in sem pri priči zaspal. O čem misliš, da se mi je sanjalo?"

O Heli, kajpada!"

"Zadel! O njej se mi je sanjalo, in sicer v najlepših barvah. Kar zaljubljen sem se v svoje sanje — v Helo. Imela je tiste lastnosti, ki sem zmerom želel, da bi jih imelo moje dekle, bila je krotka in domača in mi je vsako misel brala iz oči ..."

"Da, in vasko bol in vsako veselje je delila s teboj, to si že mislim. In kaj je bilo potem?"

"Ne bodi vendar tako nepotrepečljiv! Predstavila me je svoji materi. Njena mati je bila takšna, kakor sem si taščo zmerom želel ..."

"Prava reč — v sanjah!"

"Nikar mi zmerom ne vpadaj v besedo! Kje sem že ostal?"

"Pri tačči, ki si sanjaril o njej."

"Aha! In oče je bil prijazen gospod in je namigaval, da bo njegova hčerka imela pol milijona dote ... Pri vsem tem je bilo dekle skromno, sama je kuhala, obleke si je sama šivala, ni kvartala, ni kadila ..."

"Že prav, same kreposti; lahko si predstavljam ... izklesana popolnost. In kaj je bilo potem?"

"Ah, ti in tvoje večno 'kaj je bilo potem!' Rekel sem si: ta ali nobena ... in nekega dne sem se skrbno obril, odšel v cvetličarno, kupil nežnorumene vrtnice, in ..."

"... in nato si jo mahnil k njenim staršem in jih prosil za Helino roko ..."

"Drži. Natanko tako. Oče mi je padel okoli vratu, mali takisti in Hela je bila presrečna. To reč, kaj bom na dolgo in široko govoril: poročila sva se! Bela obleka, s cvetjem okrašen avtomobil, pojedina, čestitke sorodnikov ..."

"Razumem. In potem?"

"Potem sva se odpeljala na poročno potovanje. V Napelji ... Rim ... na Sicilijo ... Slike, polne sonca in sinjega neba ..."

"Prekrasno! ..."

General Saturnino Cedillo, dja fašistične revolte v Mehiku

"Da, a na lepem se je obrnil. Na primer, Hela barva las. Hkrat je bila rjava, potem plavica, potem spet rdečkasta ..."

"No da, zakaj pa ne?"

"Hela je potem spremenila di svoje lastnosti. Iznenada je stala gospodovalna, muhna, ves dan je bila v mestu in kupovala vse mogoče, česar nisva potrebovala. Kolikokrat sem šel za njo po trgovinah, a nisem mogel najti."

"Ni mogoče!"

"Kadila je, kvartala ves dan, presedela pri šivilji. Mati je bila prava nadloga, vselej je pri ob neugodnem času in je klenila. Hela proti meni. Oče ni spregovoril niti besedice o kakšni ti in ko sem na to samo rahlo peljal pogovor, je nastala pravevniha, kakor bi bil bog ve zahteval. In nekoč sem v maku sedel za svojo pisalno mizo. Hela kajpak ni bilo doma, in misljal o usodi zakonskih mladih, tedaj pa, na lepem pozvonil, glasno in vsiljivo in vreče ..."

"In ti se zbudiš — ne?"

"Harry me je srepo pogledal. 'Zbudim se ...?' je ponovno zmedeno. 'Zaradi tvoje vpadanja v besedo že vem, kje sem. Kaj se to zbudiš se? Saj ti že ves čas povedujem okrutno, trpko resničnost! Zbudil sem se že tak preden sem Hela zaprosil za roko!'"

Industrialno delo doma — socialno zlo

V smislu zakona o domobrobiti (homework), ki je sprejet v newyorški legislativi leta 1935, je Department of Labor države New York sedaj vsem prepovedal industrialno domače delo v industriji umetnih cvetlic in perja. Ta prepoved je bila izdana iz razloga, medre in delovne razmere 5000 delavk, zaposlenih v vatnih stanovanjih, ograda medre in delovne razmere 4000 delavk, zaposlenih v delnicah, in ker je delo samo varno zdravju in dobrobiti mačih delavk samih.

Domače delo v industriji lek za moške in dečke, kakor di v industriji kravati, je bilo prepovedano.

Slabe skušnje

Rejci perutnine imajo v gostilnici svojo redno sezonsodno mizo sedi neznan vneto prisluškuje pogovoru sem pa tja kakšno pametno pomni. Neznaneč za čudo dolga pozna pasme kokoši, njih cene, koliko je vredna debela ka in koliko mastna racka. Posled ga eden izmed rejcev dovedno pobara: "Ali ste mudi vi rejci perutnine?"

Tujec se v zadregi nasmeha: "Tisto ne, samo svoj avtomobil sam šofiram."

Nič hudega ne slutite ...

"Mama, ali imajo angeli rutiti?"

"Kajpak, ljubček moj."

"Ali znajo letati?"

"Seveda, radovednež mali."

"Mama, kdaj bo pa naša gospodična, ko ji očka včeraj dejal, da je zlati, mali angelček?"

"Nič ne skrbi, ljubček, le danes bo sfrčala."

POSLSUŠAJTE

PALANDECH'S TRAVEL

Folklore Radio Program

Every Sunday from 1 to 2 P.M.

Station WWAE — 1280 kHz

Vedeževalec

Napisal Roda Roda

Živel je nekoč mož, reven ko cerkvena miš. Kamor se je ozrl okoli sebe, povsod ga je iz vsakega kota pozdravljala revščina. Njegova žena je pa bila, da naj bogvarjaj! Zmerom mu je bila za petami ko sam satan in njena največja želja je bila, da bi veljala za bogato.

Neko jutro je spet naskočila svojega moža:

"Ali se ti zdi dan prelep, da bi šel iskat dela?"

"Žena," je odgovoril mož, "alnost." "Zena je torej kupila koran pe-

da ne iščem dela? Na dnino me ne pustiš, kajti takšno delo se ti zame ne zdi primerno, obrti se nisem izučil, česa naj se pa potlej lotim?"

"Čakaj, takoj ti bom svetovala, mrcina lena! Kupila bova papir, črnilo in koran, potlej boš pa sedel na trg in vedeževal."

"Vedeževal? Saj ne znam ne brati ne pisati."

"Kaj brati! Kaj pisati! Peresnik boš pomakal v črnilo in risal črčke na papir; če bo ljudem tak ko všeč, bo moralo biti tebi tudi prav."

"Dobro. Na tvojo odgovor-

resnik, črnilo in papir, mož jo pa sedel na trg. S pobešenimi očmi je sedel in čakal, bled od sramu, na prve stranke. Ljudje ga niso niti opazili.

Tedaj pa ... tedaj sta po poti prišli dve boljše gospe. Prva je bila v blagoslovljenem stanju, druga je pa imela moža na tui jem.

"Poglej ga ubožca!" je vzkliknila le-ta. "Naj zasluži kakšen dinar!" In vprašala ga je: "Efendim, kdaj se bo moj mož vrnil domov?"

"Listal je po koranu, prav kakor bi ga kaj razumel, in dejal: 'Če že ni doma, bo prišel dre-

Prizor pred neko religiozno postajo v Chicagu predno je zaprla vrata.